

Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació i Cultura
Direcció General d'Administració,
Ordenació i Inspecció Educatives

LLATÍ I i II

La matèria llatí II requereix coneixements de la matèria llatí I.

Introducció

La matèria de llatí en el batxillerat aporta les bases lingüístiques, històriques i culturals necessàries per entendre aspectes essencials de la civilització occidental, permet una reflexió profunda sobre la llengua catalana i castellana i contribueix eficaçment a l'aprenentatge de les llengües modernes d'origen romanç o d'altres influïdes pel llatí.

L'estudi de la llengua llatina en els seus aspectes fonològic, morfològic, sintàctic i lèxic té en si mateix un alt valor formatiu com a instrument d'estructuració mental per a l'alumnat que hagi optat per una primera especialització en el camp de les humanitats o de les ciències socials. La coincidència del seu estudi amb el de la llengua grega, alhora que convida a un tractament coordinat, permet comprendre l'estructura flexiva de les dues llengües clàssiques, tan riques en contingut i tan fecundes en la seva contribució a les llengües modernes.

La matèria de llatí es desenvolupa en dos cursos, els continguts dels quals es distribueixen en quatre blocs anàlegs en el primer i segon curs: la llengua llatina, els textos llatins i la seva interpretació, el lèxic llatí i la seva evolució, Roma i el seu llegat. El desenvolupament progressiu de la matèria s'explicita en l'enunciat dels continguts i dels criteris d'avaluació de cada curs. Uns i altres fan possible l'adquisició de les capacitats que els objectius proposen. La distribució dels continguts en els quatre blocs abans citats, tot i que n'implica un tractament específic, exigeix a la vegada una comprensió global que situï i expliqui els elements en un context coherent.

La lectura comprensiva i el progressiu ensinistrament en les tècniques de traducció de textos llatins, originals o elaborats, de dificultat gradual, així com la retroversió de textos de les llengües utilitzades per l'alumnat, serveixen per a fixar les estructures lingüístiques bàsiques i suposen un valuós exercici d'anàlisi i síntesi aplicable a qualsevol altre aprenentatge. Per a la retroversió també es poden proporcionar textos l'original dels quals estigui en llatí i, un cop

acabada la tasca, l'alumnat pot comprovar la seva versió amb l'original autèntic.

Per altra banda, la lectura de textos traduïts i originals constitueix un instrument privilegiat per posar l'alumnat en contacte amb les mostres més notables de la civilització romana: la creació literària i la producció artística; la ciència i la tècnica; les institucions polítiques, religioses i militars; la vida familiar, l'organització social i l'ordenació jurídica. La selecció de textos de gèneres i èpoques diverses s'ajustarà al criteri d'oferir una visió completa i equilibrada de la història i la societat romanes. La sistematització de totes aquestes dades extretes de diverses fonts documentals, incloses les que ofereixen les tecnologies de la informació i la comunicació, i la seva comparació constant amb les que ofereixen les societats actuals permetran una valoració raonada de l'aportació de Roma a la conformació de l'àmbit cultural i polític europeu.

L'estudi del lèxic llatí i la seva evolució fonètica, morfològica i semàntica en les llengües romàniques, juntament amb l'observació de la persistència o la transformació en aquestes de les estructures sintàctiques llatines, permet apreciar les llengües en la seva dimensió diacrònica, com a ens vius en constant desenvolupament, i valorar l'ampli grup de les llengües romàniques parlades en Europa com el producte d'aquesta evolució fins al moment actual.

Els continguts proposats per a la matèria seran tractats en llatí I i II. Correspon al primer l'assimilació de les estructures de la morfologia regular, els valors sintàctics més usuals, les nocions elementals d'evolució fonètica i els aspectes bàsics de la civilització romana, tot aplicant aquests coneixements a l'anàlisi i la traducció de textos breus i senzills. Concerneix a llatí II la consolidació dels continguts anteriors i la seva ampliació amb l'estudi de la morfologia irregular, els procediments de subordinació, les construccions sintàctiques pròpies de la llengua llatina, l'evolució del lèxic i el tractament d'aspectes específics del llegat romà, tot aplicant els procediments d'anàlisi i les tècniques de traducció a textos de major complexitat i distingint-ne les característiques del gènere literari al qual pertanyen. Tot això per tal d'assolir una millor comprensió del pensament i de la tradició clàssica i la valoració de la seva continuïtat en la nostra societat, llengua i cultura.

Objectius

L'ensenyament del llatí en el batxillerat tindrà com a finalitat el desenvolupament de les següents capacitats:

1. Conèixer i utilitzar els fonaments de la fonologia, morfologia, sintaxi oracional i casual i també els principals procediments lèxics de la llengua llatina.
2. Traduir textos preferentment originals de dificultat progressiva i saber-los interpretar.
3. Reflexionar sobre els elements substancials que conformen les llengües i reconèixer components significatius de la flexió nominal, pronominal i verbal llatina en les llengües modernes derivades del llatí o influïdes per aquest. Saber aplicar aquesta reflexió a qualsevol llengua coneguda.
4. Analitzar textos llatins diversos, originals, adaptats i traduïts, mitjançant una lectura comprensiva i distingir les seves característiques essencials i el gènere literari al qual pertanyen.
5. Reconèixer elements de la llengua llatina que han evolucionat o que romanen en les nostres llengües i apreciar-los com a clau per a la seva interpretació.
6. Cercar informació sobre aspectes rellevants de la civilització romana, tot indagant en documents i en fonts variades, analitzar-los críticament i constatar la seva presència al llarg de la història.
7. Identificar i valorar les principals aportacions de la civilització romana en el nostre entorn, tant en l'entorn immediat de la comunitat autònoma com a nivell europeu, i apreciar la llengua llatina com a instrument transmissor de cultura.
8. Valorar la contribució del món romà en la seva qualitat de sistema integrador de diferents corrents de pensament i actituds ètiques i estètiques que conformen l'àmbit cultural europeu.
9. Valorar positivament l'esperit eclèctic i pragmàtic romà com un element integrador de diferents corrents de pensament i productor de fets bàsics per a la història d'Occident.
10. Desenvolupar el sentiment de pertinença a la unitat política social i cultural que és Europa, la base de la qual es troba en el món clàssic, amb actituds de tolerància i respecte cap als seus diferents pobles i els d'altres zones del món.

Llatí I

Continguts

Bloc 1. La llengua llatina

- De l'indoeuropeu a les llengües romàniques.
- Abecedari, pronunciació i accentuació.
- Classes de paraules. Flexió nominal, pronominal i verbal.
- Sintaxi dels casos. La concordança. L'ordre de paraules.
- Sintaxi de les oracions. Nexes subordinants més freqüents. L'infinitiu.

Bloc 2. Els textos llatins i la seva interpretació

- Anàlisi morfosintàctica i tècniques de traducció.
- Lectura comparada i comentari de textos bilingües.
- Lectura, anàlisi i traducció de textos llatins.
- Retroversió de textos breus.
- Lectura comprensiva d'obres i fragments traduïts.

Bloc 3. El lèxic llatí i la seva evolució

- Aprenentatge de vocabulari bàsic llatí.
- Nocions d'evolució fonètica, morfològica i semàntica del llatí a les llengües romàniques.
- Expressions llatines incorporades a la llengua col·loquial i literària.

Bloc 4. Roma i el seu llegat

- Sinopsi històrica del món romà dels segles VIII aC fins al V dC.
- Organització política i social de Roma.
- Aspectes més rellevants de la cultura i la vida quotidiana a Roma.
- La romanització d'Hispania i els vestigis de la seva pervivència. El cas particular de les Balears: Palma i Pol·lència, vestigis romans en altres indrets, convivència amb els talaiòtics i púnics.

Criteris d'avaluació

1. Identificar en textos llatins senzills els elements bàsics de la morfologia regular i de la sintaxi de l'oració, tot apreciament variants i coincidències amb altres llengües conegudes (bloc 1).

Aquest criteri intenta comprovar si s'han assimilat uns coneixements lingüístics bàsics sobre la llengua llatina en els seus aspectes morfològics i sintàctics. Els continguts que s'han d'adquirir inclouen nocions morfosintàctiques que permetin reconèixer les característiques d'una llengua flexiva i identificar formes, funcions i elements fonamentals de les oracions simples, coordinades i subordinades de relatiu.

2. Comparar textos llatins senzills amb la seva traducció, tot identificant les estructures gramaticals de la llengua llatina i analitzant-ne la semblança o divergència amb les estructures del català o castellà (blocs 1, 2 i 3).

Amb aquest criteri s'intenta comprovar la capacitat d'identificar estructures morfològiques, sintàctiques i lèxiques en textos llatins, i establir semblances i diferències amb les del català, castellà o altres llengües romàniques. Per això se seleccionaran textos llatins amb la seva traducció, en els quals s'identificarà l'ordre dels sintagmes, les classes de paraules, el lèxic i la correspondència sintàctica.

3. Traduir oracions i textos breus i senzills, originals, adaptats o elaborats, preferentment en prosa, amb la major fidelitat possible (blocs 1 i 2).

Aquest criteri intenta verificar el reconeixement de les diverses estructures morfosintàctiques de la llengua llatina mitjançant la traducció literal d'un text a la seva llengua d'ús, tot comprovant així amb una major objectivitat la comprensió profunda del contingut. Aquests exercicis consistiran en la traducció sense diccionari d'oracions i fragments breus de textos senzills, preferentment narratius.

4. Produir frases senzilles escrites en llatí mitjançant retroversió i utilitzant les estructures pròpies de la llengua llatina (blocs 1 i 2).

Aquest criteri pretén constatar la consolidació de nocions lingüístiques com la correspondència entre cas i funció o la concordança, bàsiques per a la interpretació i traducció d'un text llatí i que es fixen notablement amb la pràctica de la traducció inversa. Aquests exercicis es realitzaran sobre oracions senzilles, simples, coordinades i subordinades de relatiu. Amb la retroversió es potencia també l'aprenentatge correcte dels enunciats dels termes més freqüents del vocabulari llatí.

5. Reconèixer en el lèxic de les llengües parlades en la comunitat paraules d'origen llatí i analitzar-ne l'evolució fonètica, morfològica i semàntica (blocs 1 i 3).

Aquest criteri intenta constatar si l'alumnat té consciència del fet que la llengua que parla i escriu ha evolucionat des del llatí. L'alumnat haurà de relacionar paraules de la seva llengua d'ús o d'altres llengües romàniques amb els seus corresponents ètims llatins i identificar els canvis morfològics, sintàctics i semàntics produïts en el curs de la seva evolució.

6. Resumir oralment o per escrit el contingut de textos traduïts de diversos gèneres i distingir aspectes històrics o culturals que se'n desprenen (blocs 2 i 4).

A través d'aquest criteri s'avalua si es comprèn el contingut d'un text, es reconeixen les idees principals i s'aprecien els aspectes de la civilització romana que s'hi reflecteixen. Per això es podrà realitzar el resum de diferents textos i fer-ne comentaris en els quals s'utilitzin els coneixements adquirits. Els textos seleccionats seran preferentment històrics i contindran referències relatives als aspectes més rellevants de la cultura i la vida quotidiana a Roma.

7. Identificar els aspectes més importants de la història del poble romà i de la seva presència en el nostre país i reconèixer els vestigis de la cultura romana en diversos aspectes de la civilització actual (bloc 4).

Amb aquest criteri es comprovarà el coneixement del passat romà, especialment centrat en les illes Balears i també la península Ibèrica, i la constatació de la pervivència dels elements socioculturals en el món actual. Possibles exercicis són el treball sobre fonts escrites i iconogràfiques, sobre peces conservades en els fons museístics i jaciments arqueològics, o la recerca en els mitjans de comunicació de referències al món romà.

8. Realitzar, seguint les pautes del professor o professora, algun treball d'investigació sobre la pervivència del món romà en l'entorn pròxim a l'alumnat, tot consultant les fonts directes i utilitzant les tecnologies de la informació i la comunicació com a eina d'organització i comunicació dels resultats (bloc 4).

Aquest criteri pretén verificar que l'alumnat distingeix en el seu entorn els elements del món clàssic, reconeixent-los com a herència del nostre propi passat i que els interpreta a la llum dels coneixements que ja té, mitjançant la utilització selectiva de fonts diverses. També intenta avaluar la capacitat d'indagar en les fonts directes i prendre contacte amb els materials, ordenant les dades obtingudes i elaborant el treball mitjançant l'ús de les tecnologies de la informació i comunicació com a eines fonamentals.

Llatí II

Continguts

Bloc 1. La llengua llatina

- Repàs de la flexió nominal i pronominal. Formes irregulars.
- Repàs de la flexió verbal regular. Verbs irregulars i defectius. Formes nominals del verb. La conjugació perifràstica.
- Aprofundiment en l'estudi de la sintaxi casual.
- L'oració composta. La subordinació.

Bloc 2. Els textos llatins i la seva interpretació

- Aprofundiment en les tècniques i la pràctica de l'anàlisi morfosintàctica i la traducció.
- Ús correcte del diccionari llatí.
- Estudi sintàctic comparatiu entre un text original i la seva traducció.
- Apropament al context social, cultural i històric dels textos traduïts.

Bloc 3. El lèxic llatí i la seva evolució

- Regles d'evolució fonètica del llatí a les llengües romàniques.
- Formació de paraules llatines. Composició i derivació. Components etimològics en el lèxic de les llengües romàniques.
- Característiques diferencials del llatí enfront del català, el castellà i altres llengües que comparteixen el seu origen.
- Vocabulari específic d'origen grecollatí usual en les disciplines que s'estudien en el batxillerat.
- Expressions llatines incorporades al llenguatge culte.

Bloc 4. Roma i el seu llegat

- Transmissió de la literatura clàssica.
- Els gèneres literaris llatins i la seva influència en les manifestacions posteriors: teatre, historiografia, oratòria, poesia èpica i poesia lírica. Petjades clàssiques en autors illencs.
- El llegat de Roma: vestigis en museus i jaciments arqueològics de les Balears i d'Hispania.
- La pervivència del dret romà en l'ordenament jurídic actual.

Criteris d'avaluació

1. Identificar i analitzar en textos originals els elements de la morfologia regular i irregular, i de la sintaxi de l'oració simple i composta, tot comparant-los amb altres llengües conegudes (bloc 1).

Aquest criteri intenta comprovar el coneixement i maneig de la llengua llatina per part de l'alumnat, completant el nivell adquirit en el curs anterior mitjançant l'estudi de les irregularitats morfològiques de major freqüència i dels procediments de subordinació propis de la llengua llatina. L'alumnat ha de manifestar el seu avanç en aquest nivell fent anàlisi morfosintàctica de textos originals i de dificultat progressiva i reconeixent les variants i coincidències respecte a les altres llengües conegudes que conegui.

2. Traduir de manera coherent textos llatins d'una certa complexitat pertanyents a diferents gèneres literaris (blocs 1 i 2).

Aquest criteri pretén verificar el progrés en l'assimilació del funcionament del llatí com a llengua flexiva. Ben igual que en el primer curs, al procés de reconeixement i, en aquest cas, anàlisi de les diferents estructures lingüístiques, segueix l'exercici d'aplicació i síntesi que suposa la traducció. En aquest curs es procurarà combinar la fidelitat de la traducció amb la correcció en l'estil, fent un ús adequat del diccionari.

3. Comparar el lèxic llatí amb el de les altres llengües d'ús de l'alumnat, identificant-ne els components i deduint-ne el significat etimològic (blocs 1 i 3).

Aquest criteri intenta avaluar si l'alumnat domina els procediments de derivació i composició en la formació del lèxic llatí i si és conscient que aquests derivats han passat com a tals a la llengua que fa servir. Així mateix, es tracta de comprovar si ha reflexionat sobre els procediments de derivació i composició, en els quals fan un paper preponderant els afixos d'origen grecollatí. Amb aquesta finalitat es podran proposar estudis comparats del lèxic, reconstrucció de famílies semàntiques, anàlisi de les variacions de significat que aporten els diferents prefixos i sufixos grecollatins, definint amb propietat els termes lingüístics, científics i tècnics a partir del significat dels components etimològics.

4. Aplicar les regles d'evolució fonètica del llatí a les llengües romàniques, utilitzant la terminologia adequada en la descripció dels fenòmens fonètics (blocs 1 i 3).

Aquest criteri intenta constatar si és capaç d'explicar l'evolució fonètica de paraules llatines a la seva llengua d'ús utilitzant la terminologia apropiada. Igualment pretén comprovar si s'ha assimilat que, sovint, en l'evolució a les llengües romàniques un mateix ètim llatí ha proporcionat una paraula patrimonial i un cultisme. Es proposarà per a això la comparació de paraules amb el seu antecedent llatí i la descripció dels fenòmens fonètics experimentats en el seu procés evolutiu fins a arribar al terme resultant en la llengua romànica.

5. Comentar i identificar trets literaris essencials de textos traduïts corresponents a diversos gèners i reconèixer-hi les seves característiques i el sentit de la seva transmissió a la literatura posterior (blocs 2 i 4).

Aquest criteri intenta comprovar si s'identifiquen els elements essencials d'un text literari, l'argument, l'estructura, la dimensió espacial-temporal, personatges i recursos estilístics, i si es reconeixen els diversos gèneres pels seus trets diferenciadors. Es proposa el treball sobre textos amb sentit complet pertanyents als diversos gèneres literaris i la seva comparació amb textos de la literatura posterior en els quals romanguin trets, temes o tòpics de la literatura romana

6. Usar correctament expressions i frases fetes llatines en una redacció (bloc 3).

Amb aquest criteri es vol comprovar la fluïdesa i precisió en la redacció, i la capacitat d'incorporar-hi expressions llatines i frases fetes que s'escaiguin i resultin totalment

adequades. Es proposa la lectura de textos amb aquest tipus de característiques que serveixin de model a l'alumnat, per tal que en vegi i n'assimili la construcció i sigui capaç de construir-ne d'altres.

7. Realitzar treballs monogràfics consultant les fonts directes i utilitzant les tecnologies de la informació i la comunicació com a eina d'organització i comunicació dels resultats (bloc 4).

Aquest criteri intenta constatar la capacitat creativa de l'alumnat en la planificació, la recerca, la recopilació i la sistematització de la informació, així com el grau de correcció en l'expressió oral o escrita. L'alumnat, guiat pel professor o professora, planificarà l'activitat, organitzarà la informació, la contrastarà i intentarà formular hipòtesis, elaborant el seu treball mitjançant l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació com a eines fonamentals en tot el procés i suport polivalent per a l'exposició de les seves conclusions.